

TOPLUMUN İNŞASINDA DİNİN VE DİN GÖREVLİSİNİN YERİ

Prof. Dr. Ejder OKUMUŞ | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi

Din toplumun kimliğidir

Farabi ve İbn Haldun gibi İslam âlimlerinin de vurguladığı gibi, insan tabiatı gereği toplumsal bir varlıktır. İnsan, insan olarak toplumda yaşamak zorundadır. İnsan insanlığını, inancını, dinini, diyanetini toplumda, toplumsal evrende, toplumsal hayatta kazanır. Toplumsallık, toplumda olmanın ve yaşamamanın, insan olmanın gereğidir.

İnsan birey olarak varlığını toplum içinde kazanırken bir yandan kendisi toplumdan birçok şey alır, diğer yandan da topluma birçok şey verir.

İşte insan bu alıp verme işleminde, dinini bireysel ve toplumsal olarak ama bir toplum evreninde hayata geçirir.

Kuşku yoktur ki din, insan içindir ve insanın mutluluğunu hedefler. Din, insanın bu dünyada birey ve toplum planında sağlıklı bir şekilde yaşayabilmesi için Allah tarafından va'z olunan bir kurallar bütünüdür. Din insanların huzurlu ve güvenli bir şekilde yaşamalarını sağlayacak kurallar koyan bir hayat sistemidir. Böyle bir hayat sistemi olan din, insanı birey ve toplum hâlinde şekillendirir.

Tarihî, sosyolojik ve antropolojik bulgular, insanların din ile nasıl sıkı bir ilişki içinde olduklarını, hayatlarını dine aidiyetle kurup düzenlediklerini açıkça göstermektedir. Bilim, dinden bağımsız, dine mensubiyeti olmayan bir toplum ve toplumsal düzenin varlığına dair bir bilgi veya veri sunmaz; tersine toplumların din ile varlıklarını bulduklarına, renklerini din ile belirlediklerine yönelik bilgiler verir.

Anlaşılan odur ki din, toplum ve toplumsal hayatın en belirleyici unsurlarındandır, hatta belki de en belirleyici unsurdur. Din ka-

dar toplumu yönlendiren, topluma rehberlik eden, toplumsal hayatın zaman ve mekân boyutlarını düzenleyen başka bir etken veya unsur bulunamaz. İslam dininin bireysel ve toplumsal hayata ilişkin düzenlemelerine, Müslüman toplumlardaki mekân anlayışı ve uygulamalarına, şehir yapılanmasına, mescit ve camilerin konumlanışına bakıldığında dinin toplumsal hayat üzerinde ne kadar çok etkili olduğu hemen görülebilir.

Dinin toplumdaki, toplumun tesisi, inşası, ikamesi ve idamesindeki yerine dikkatli bir bakış, toplumun din ile kimliklendiğini ortaya getirir. O hâlde din toplumun kimliğidir. Toplamlar din ile kimlik kazanırlar. Toplamlar, toplumsal yapılar, topluluklar birbirlerinden din ile ayrılırlar ve birbirlerini dinleriyle tanırlar. Bu dün böyleydi, bugün de böyledir.

Toplumun inşasında dinin belirleyiciliği

Toplumun kimliği olarak varlık gösteren din, toplumun inşasında hayati bir etkidir. Din, mütemadiyen hayatı, insanı, olayları, evreni, varlığı anlamlandırmasıyla, durmaksızın hayata canlı dokunuşlarıyla, hayatın içinde insanı dinamik kılabacak sürekli düzenlemeleriyle, zaman ve mekâna göre kendini insana yeniden sunmasıyla toplumu inşa eder. Toplumu dinamik tutar, toplumun yenilenmesinde ve hep yeniden inşa olunmasında, toplumun kendine dönüp bakması ve kendinde olmasında hayati roller üstlenir.

İslam dini Müslümanları, zaman ve mekâna kendi renklerini verme, şehirlerini kurma, toplumsal düzenlerinde barış ve hoşgörü iklimi-

Her din görevlisi sorumluluk bilinciyle hareket ederek kendini sürekli yenilemeli, mesleğin gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olarak cemaatine ve diğer insanlara güzel örnek olmalıdır.

ni tesis etme, çalışarak üretme, insanlığa selam, İslam, iman, müslim ve mümin kavramlarıyla güveni, güvenliği, güvenilirliği, barışı getirmeye motive eder. Bu motivasyonları sağlayan bir din olarak İslam, Kur'an ve sünnetin belirlediği çizgide toplumun düzenlenmesinde, toplumsal kuralların belirlenmesinde, kültürün şekillenmesinde, toplumun organize edilmesinde, toplumsal kurumların tesisinde, toplumsal birlik ve bütünlüğünün temininde inşa edici bir rol oynar.

İslam dini, toplumsal boyut ve işlevleriyle toplumun inşasında belirleyicidir. Kendisine mensup olan insanlara kazandırdığı zihniyet dünyası; kendi ilke ve inanç esaslarıyla eşyayı, olanları, zamani, mekânı anlamlandırma kabiliyetiyle; olanları, yapılabilecekleri meşrulaştırıcı boyutuyla; düzenleme, kurumsallaştırma, birleştirme vd. boyut ve işlevleriyle toplumu inşa eder.

Toplumun inşasında din görevlisinin yeri ve önemi

Dinin toplumda yaşanmasında hiç şüphesiz bazı insanlar, ilmi, irfanı, çabası, hizmeti ve üstlendikleri sorumluluklarıyla daha fazla etkili olurlar. Bu insanlar, ister resmî, isterse gönüllü olarak dinî kimlikleriyle, dinî ahlaki kişilikleriyle, samimiyetleriyle, imar, isar ve diğer kâmlıklarıyla İslam'ı anlamaya, yaşamaya, anlatmaya çalışır, çevrelerine örnek, model insanlar olarak katkı verirler.

Bu şekilde hizmet eden, model olan insanların bir kısmı bugün ülkemizde ve gönül dünyamızda yerini alan coğrafyalarının dört bir yanında görev yapan din görevlerimizdir. Çok geniş anlamda müftü, vaiz, imam, müezzin ve diğer din görevlileri söz konusu niteliklere sahip olmaları itibarıyla önemli fedakârlıklar yaparak toplumda dinin öğrenilmesi, hayata aktarılması, doğru

bilgi ve rehberlikle halkın aydınlatılması noktasında kayda değer roller ifa etmektedirler.

Dinin toplumda yaşanmasında, toplumun kimliği olmasında din görevlilerinin katkıları önemlidir. Din hizmetlerinin layıkıyla yürütülmesinde, camilerin hep açık kalmasında, cami içinde ve dışında dinî-ilmî-ahlaki-toplumsal-kültürel hizmetlerin aksatılmadan yapılmasında, ezanların susmamasında, yeri ve zamanı geldiğinde salâların okunmasında, salâlarla halkın değerleriyle buluşarak ülkesinin, iffetinin, hürriyetinin tarumar edilmesinin önüne geçmesinde, Kur'an kurslarının daima Kur'an talebeleri yetiştiren kurumlar olmasında, dinî bilginin toplumun yediden yetmişe bütün yaş ve cinsiyet kategorilerine ulaştırılmasında, her seviyeden, her statüden, her meslekten insanın sorunlarının çözümünde, insanlara aile, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesinde büyük görevler üstlenen din görevlileri, hiç şüphesiz toplumun din ile kimliklenmesinde önemli aktörlerdir.

Bu demektir ki din görevlileri, görevlerini yapmak suretiyle toplumu inşa ederler; dinin toplumu inşa etmesinde asli roller ifa ederler. Din görevlileri, hikmet ve güzel öğütlerle İslam'ın gereklerini topluma hatırlatmak, aktarmak, tebliğ etmek ve öğretmek; insanlara tevazu ile yaklaşmak; çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, hasta, engelli, sağlıklı, erkek, kadın, fakir, zengin demeden herkese ilgi ve sevgiyle yönelmek; topluma açık olmak; sokak, mahalle, köy ve şehriyle bütünleşmek; toplumu bilgi ve duruşuyla aydınlatmak; topluma her konuda rehberlik etmek; muhatabı olan insanlara sevgi ve

tevazu ile yaklaşmak suretiyle toplumu inşa eder, diriltir, yeniden kurarlar.

Toplumun inşasında din görevlisinin vizyonu ve misyonu

Din görevlileri, kimlik, kişilik ve duruşlarıyla toplumda en yüksek statüde yer alan kişilerdir. Toplumumuzda gerçekten de din görevlilerine büyük bir sevgi ve saygı ile bakılır. Din görevlilerinin bu konumlarıyla toplumun inşasında etkili olabilmeleri için samimi bir şekilde yakın ve uzak gelecekte toplumu daha kaliteli bir hayata, daha mutlu ve huzurlu bir dünyaya taşıma vizyonu ile hareket etmeleri gerekmektedir. Bu vizyonla hareket eden din görevlileri, gelecekte toplumun daha nitelikli bir şekilde dini anlaması ve yaşaması, hayatı daha anlamlı yaşaması, daha aydınlık yarınlara kavuşması hedefine erişmek için çalışacaklardır.

Din görevlileri, belirtilen vizyona uygun bir şekilde toplumsal hayatın daha nitelikli hâle gelmesi için bugün çalışıp didinme, gayret ve sa'y etme misyonu ile hareket ederler. Eldeki imkânlarla yapılabilecek olanın en iyisini yapmaya gayret etmek, erdemle, ahlaki ilkelerle hareket etmek; durum insanı değil, duruş insanı olmak; yapılması gerekenleri yapmamak için mazerete sığınmamak, cami cemaatiyle de cami dışındaki insanlarla da zaman geçirmek; insanların problemlerini dinlemek; hastaları ziyaret etmek; taziye ziyaretlerini ihmal etmemek; mahallelisinin sevinçlerini ve kederlerini paylaşmak; toplumu doğru bilgiyle, dinin temel kaynaklarıyla, sahih rivayetlerle aydınlatmak; din görevlisinin misyonunun en önemli unsurlarıdır.

Bu misyonu üstlenen din görevlisi, ufku açık, ön yargısız, kendini yenileyen, abartılı olmayan, mütevazı, onurlu, nerede konuşacağını ve nerede susacağını bilen, gayretli, hedef sahibi, oturuşu ve kalkışıyla örnek insandır.

Sonuç olarak din toplumun inşasında birinci derecede belirleyici unsur iken din görevlisi de dinin topluma ulaştırılmasında ve yaşanmasında çok önemli bir aktördür. Hadim, tebliğci, eğitimci, öğretmen, arif, âlim, aydın vd. konumlarından hangisiyle toplumun huzuruna çıkarsa çıksın din görevlisi, üzerine düşen görevleri samimi olarak ve layıkıyla yapmaya çalıştığında, toplumun inşasında ne kadar önemli bir etken ve aktör olduğunu görebilecektir. Bunun en iyi örneği zor zamanlarda, mesela 15 Temmuz hain işgal ve darbe girişiminde bütün camilerin minarelerinden salâlar okumalarıyla toplum üzerinde çok önemli etkilerde bulunmaları, halkın bütün kesimleriyle darbecilere karşı harekete geçmesinde önemli bir rol oynamalarıdır.

Özetle din görevlisinin işi, misyonu ve vizyonu büyüktür. Din görevlisi bu misyon ve vizyonuna uygun bir şekilde büyük düşünen kişidir. Din görevlisi, rol ve konumunun, misyon ve vizyonunun bir gereği olarak, okuduğu ezanın manasına uygun bir biçimde ibnül-vakt olmaktan ebu'l-vakt olmaya kadar zamanı kuran, planlayan, zamana ve mekâna İslami rengini veren kişidir. Din görevlisi caminin Müslümanlar için ne kadar önemli olduğunu bilen ve ona göre camiden çevreye, çevreden de camiye diyalektik bir şekilde halk ile etkileşim hâlinde olan ve çevresini caminin mana ve şekil dünyasıyla buluşturabilen insandır. ■